

"Oavsett vad ministern säger så är det inte frivilligt att ansluta sig till grundlagen"

Publicerad 2012-10-23 12:48

Nils Funcke

KRÖNIKA - av Nils Funcke, yttrandefrihetsexpert, journalist och tidigare sekreterare i Yttrandefrihetskommittén

Redan under nästa år vill socialminister Göran Högglund se en etisk plattform för vård och omsorg. Genom en flerpartsöverenskommelse mellan de fackliga organisationerna, vårdgivarna och kommunerna ska öppenheten och insyn garanteras i verksamheter som drivs med offentliga medel.

Göran Högglund har uppdragit åt regeringens världsamordnare att få tillstånd en dialog med regeringen som samtalsledare.

På **Svenska Dagbladets** debattsida Brännpunkt den 17 oktober förklarar Högglund bland annat att det handlar om att vi som patienter ska kunna jämföra kvaliteten mellan olika vårdgivare - offentliga såväl som privata som driver sin verksamhet med skattepengar. I vår egenskap av skattebetalare ska vi ges insyn i hur pengarna används. Det ska också vara möjligt för allmänheten att se under vilka villkor de anställda arbetar.

I sin **debattartikel** framhåller Göran Högglund att offentlighetsprincipen utgör "ett fundament i svensk skattefinansierad verksamhet" och att "meddelarfriheten är en viktig del av vår demokratiska tradition". Plattformen "kan" enligt Högglund innebära att man "frivilligt ansluter sig till meddelarfriheten". Den skulle på så sätt gälla för offentligt finansierad verksamhet som drivs med offentliga medel.

Det är svärbegripligt varför Göran Högglund väljer att gå över än efter vatten. Inte minst med tanke på att Bildregeringen 1995 visade var skäpet skulle stå när det gällde insynen i kommunala och landstingskommunala bolag.

Då återstälde regeringen, genom lag, den insyn som gick förlorad när kommun- och landstingspolitiker under 1970 och 1980-talet lekte näringsliv. Återställaren innebar att de företag där kommuner eller landsting hade ett rättsligt bestämmande inflytande skulle tillämpa offentlighetsprincipen.

I **mitten på 2000-talet** beslutade riksdagen också att det meddelarskydd som tillkommer anställda vid myndigheter skulle gälla även i dessa bolag. De statliga bolagen och bolag där kommunen eller landsting har minoritetsintressen berördes inte av förändringen.

De anställda i dessa bolag liksom anställda vid myndigheterna har rätt att med anonymitetsskydd lämna uppgifter för offentliggörande. Det gäller även utlämnandet av sekretessbelagda uppgifter med vissa undantag.

Arbetsgivaren och det allmänna får inte agera rörmokare och leta reda på läckan. Det allmänna får heller inte vidta repressalier mot enskilda som utnyttjat sin meddelarfrihet. Den arbetsgivare som bedriver efterforskning eller vidtar negativa åtgärder mot anställda för att de uttalat sig eller lämnat uppgifter kan straffas.

Regelverket liksom även straffbestämmelserna ligger i grundlag. Den kan inte förhandlas bort lika lite som det - trots vad Göran Högglund säger - inte är frivilligt att ansluta sig till "meddelarfriheten". Rätten att lämna uppgifter tillkommer alla oavsett anställningsform och är grundlagsfäst.

När landsting och kommuner lägger ut vård och omsorg på privata aktörer faller efterforskningsförbudet bort. Det är möjligt för företagen att vidta arbetsrättsliga åtgärder mot anställda som lämnar uppgifter om det kan anses strida mot den anställdes lojalitetsplikt till företaget. Omkring 200 000 personer arbetar inom sådan verksamhet som omsätter runt 60 miljarder kronor per år.

I **tappra försök** att ge anställda yttrandefriheten tillbaka har flera fack ingått avtal med vårdgivarna. Enligt avtalen förbinder sig företagen att inte bedriva efterforskning och heller inte vidta repressalier. De avtal som blivit kända innehåller påtagliga brister. Det gäller till exempel avtalet mellan Carema AB och de fackliga organisationerna. I de inledande paragraferna ges de anställda meddelarskydd för att sedan tas tillbaka i bestämmelser om lojalitetsplikt.

Det blir fullständigt omöjligt för de anställda att med någon rimlig precision bedöma vad som blir följden om de meddelar uppgifter för offentliggörande.

Dessa avtal gör sannolikt mer skada än nytta och framför allt riskerar de att förhindra eller försena heltäckande lagstiftning.

Göran Högglund bör konsultera partikollegan Inger Davidsson som signerade återställaren 1995 för att få reda på hur regeringen tänkte när den valde lagstiftning före överenskommelser.

Göran Högglund bör också söka kontakt med justitieministern för att friska upp minnet om vad regeringen beslutade så sent som i juni i år. Då antog nämligen regeringen direktiven till en utredning som ska ge anställda inom privat verksamhet som finansieras med skattemedel ett lika starkt skydd som offentligt anställda.

Det är enligt regeringen "angeläget att även anställda i sådan verksamhet tryggt kan rapportera om förhållanden som det i samhället finns anledning att särskilt uppmärksamma".

Istället för att öda kraft på något som framstår som en illusion bör Göran Högglund bidra till att regeringens utredning får fart.

red@dagensjuridik.se (mailto:red@dagensjuridik.se)

1 kommentar

↓

TF tis, 2012-10-23 14:14

Helt korrekt; instämmer till fullo med Nils Funcke!

[besvara](#) (/comment/reply/31548/7812)

Anmäl som opassande (http://www.dagensjuridik.se/flagg/abuse/7812?destination=node%2F31548&token=f56f8c504629dcdcb7bbcf5486c7750a4&has_is=1)

Skriv ny kommentar

Ditt namn: *

E-post: *

Innehållet i detta fält är privat och kommer inte att visas publikt.

Länk:

Kommentar: *

Jag godkänner [villkor för kommentarer \(/2012/10/oavsett-vad-ministern-sager-sa-ar-det#comments-terms-of-use-1\)](#)

Uppdatera mig när nya kommentarer tillkommer

Förhandsgranska